

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

65082, Одеса, Преображенська, 8
тел: (048)723-61-58, 723-23-60
Факс: (048)32-04-46
E-MAIL: MAIL@ONEU.EDU.UA

Державна казначейська служба України
код ЄДРПОУ № 02071079
р/р № 35229245001375
МФО 820172

07.04.17р № 01-16/513

**Голові Верховної Ради України
А. В. Парубію**

Шановний Андрію Володимировичу!

Надсилаємо Вам відповідь на депутатський запит народного депутата України Білозір О. В. № 451/02-111 від 16 березня 2017 р.

**З повагою,
ректор**

М. Зверяков

ВІДПОВІДЬ НА ДЕПУТАТСЬКИЙ ЗАПИТ

№ 451/02-111 від 16 березня 2017 р.

щодо оцінки впливу економічної блокади тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей на економічний розвиток та соціально-економічне становище України

Депутатський запит щодо оцінки впливу економічної блокади тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей на економічний розвиток та соціально-економічне становище України уважно розглянуто Одеським національним економічним університетом.

Повідомляю, що зміст запиту доведено до відома керівників структурних підрозділів університету, провідних фахівців-економістів, науковців, що займаються дослідженням питань та проблем, які у ньому окреслені.

На нашу думку, оцінка економічних наслідків блокади частини тимчасово окупованих районів Донецької та Луганської областей на економічний розвиток та соціально-економічне становище України має враховувати такі принципові аспекти:

- національна економіка є складною системою, що містить в собі велику кількість взаємопов'язаних суб'єктів господарювання, які об'єднані у галузі, сфери, та які виробляють і споживають сировинні матеріали, її параметри постійно варіюють у часі;

- вугілля – базова сировина для виробництва коксу, що визначає та задає темпи розвитку металургійної промисловості, а також базова сировина для виробництва енергії, котра, в свою чергу, використовується всіма галузями національної економіки для виробництва засобів виробництва, предметів споживання, надання послуг;

- зміни у виробництві (постачанні) вугілля викликають у національній економіці так званий мультиплікативний ефект, що проявляється в динаміці практично в усіх, без винятку, ланках виробничого та споживчого секторів держави.

З огляду на вищевикладене для оцінки можливих наслідків економічної блокади тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей на економічний розвиток та соціально-економічне становище України, доцільним вважається використання двох головних методів: **методу експертних оцінок та методу динамічних ймовірнісних моделей прогнозування мультиплікативного ефекту.**

Перший із зазначених методів реалізується у вигляді обробки результатів експертних оцінок у даній сфері. При цьому не слід забувати, що результати такої обробки не застраховані від певної неузгодженості думок, суб'єктивізму, який базується на особистих пріоритетах компетентнісного та політичного характеру. Наприклад, на думку Голови НБУ В. Гонтаревої блокада окупованого Донбасу призведе до розширення дефіциту поточного рахунку платіжного балансу України до 4,3 млрд. дол. і т. п.

Більш об'єктивним підходом до вирішення поставленої задачі є метод динамічних ймовірнісних моделей прогнозування мультиплікативного ефекту.

Вважаємо, що максимально повний мультиплікативний ефект по всьому ланцюжку доданої вартості, в тому числі, з огляду на зворотні зв'язки (коли вихідний імпульс в первинному секторі «повертається» від інших секторів у вигляді додаткового попиту на продукцію первинного сектора) дозволяє отримати балансовий метод, який узагальнює класичну балансову систему та відображають, окрім економічних показників і компоненти природного комплексу.

Етапами методики оцінки обліку мультиплікативного ефекту впливу економічної блокади відповідно до даної інтегрованої моделі слугують:

- ранжирування основних видів діяльності в країні з позиції депресивності, визначення темпів скорочення діяльності, темпів зростання;
- аналіз матриць міжгалузевих балансів на основі адекватних баз даних з метою виявлення векторів додаткових витрат на оплату праці в виділених агрегатах (галузях), що містять основні види діяльності;
- аналіз достовірного енергетичного балансу, балансів кінцевого споживання палива;
- оцінка мультиплікаційних ефектів, пов'язаних з автономними інвестиціями в позначені види діяльності;
- оцінка впливу з точки зору податкових надходжень, регіональних ефектів, соціальних явищ і т.п.
- оцінка впливу обмежувальних чинників на оцінки мультиплікативного ефекту;
- оцінка впливу ресурсних обмежень;
- оцінка впливу негативних супутніх явищ (інфляція, забруднення навколишнього середовища, зростання соціальної напруженості, і т.п.);
- сумарна оцінка доцільності блокади.

Балансовий метод, перш за все, передбачає наявність розробленого дезагрегованого міжгалузевого балансу з виділенням досліджуваного об'єкта (первинного сектора), що не завжди можливо.

Для оцінювання мультиплікативного ефекту впливу первинної сфери споживання вугілля на виробництво, необхідно слугувуватись адекватною інформаційною (статистичною) базою з міжгалузевих зв'язків української економіки на відповідному часовому інтервалі. В даний час така інформаційна база безпосередньо відсутня. Це обумовлено низкою причин, серед яких ключовими є такі:

- невизначена частка ВВП, безпосередньо обумовлена видобутком та первинною сферою споживання вугілля;
- значна питома вага тіньової економіки.

Таким чином, пошуки адекватної інформаційної бази, за якою можна провести оцінку мультиплікативного ефекту, представляють окрему аналітичну проблему, що потребує негайного вирішення.

Проте та інформація, яка є у відкритому доступі, дозволила науковцям ОНЕУ зробити певні розрахунки та висновки про вплив блокади ОРДЛО на економіку України. Зокрема здійснити прогностичні розрахунки можливої динаміки ВВП, інфляції, валютного курсу.

Проведені розрахунки свідчать про наявність двох можливих сценаріїв розвитку економічних процесів оптимістичного та песимістичного. За оптимістичним сценарієм (при сприятливих зовнішньоекономічних умовах, покращенні зовнішніх зв'язків, забезпеченні альтернативних джерел надходження

енергетичних ресурсів), приріст ВВП за 2017 рік може скласти 2,1-2,3%. У випадку песимістичного сценарію (продовження блокади, підвищення цін на енергоресурси в зв'язку з їх імпортом та інші негативні процеси) приріст ВВП може знизитися до 0,5-0,8%.

Зниження приросту ВВП призведе до погіршення загальноекономічної ситуації в Україні, індикатором чого буде зростання інфляції та скорочення реальних доходів населення.

Щодо рівня інфляції, за нашими розрахунками, до кінця 2017 року сукупна інфляція при негативному сценарії досягне 16-17%, при позитивному – 9,5%, проти закладеного в Держбюджет рівня 8,1%. Індекс доходів населення складе 0,94, що відповідає скороченню на 6%, а рівень безробіття зросте до 12% (за методологією Міжнародної організації праці).

Наслідками цього неминуче стане зниження життєвого рівня, реальних доходів населення, поглиблення безробіття. У цих умовах уряд буде змушений вдаватися до непопулярних заходів, пов'язаних із підвищенням тарифів на комунальні послуги.

У результаті транспортної блокади Україна несе значні втрати через скорочення експорту продукції металургійної галузі. За експертними оцінками країна втрачатиме більше 20% експортної виручки, що матиме такі негативні наслідки підвищення валютних курсів – до 30-32 грн. за долар; збільшення дефіциту поточного рахунку платіжного балансу – до 4,5 млрд. доларів.

Вихід підприємств, розташованих в ОРДЛО, із українського правового поля привів до розриву технологічних ланцюгів, скорочення поставки готової продукції добувної та металургійної промисловості, що між іншим приведе до зменшення податкових надходжень від цих підприємств, які у минулому році склали 35 млрд. грн.

Таким чином, результати експертного оцінювання фахівців ОНЕУ щодо можливих наслідків впливу економічної блокади тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей на економічний розвиток і соціально-економічне становище держави, а також рекомендації щодо врегулювання ситуації надані у додатку 1.

З повагою
ректор ОНЕУ,
член-кореспондент НАНУ,
д.е.н., професор

М. І. Зверев

Додаток 1

Можливі наслідки впливу економічної блокади тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей на економічний розвиток і соціально-економічне становище держави

1. Перерви у роботі, а далі часткова або повна зупинка підприємств промисловості, що споживають вугілля як сировину для виробництва продукції (ТЕС, що працюють на вугіллі; коксохімічних підприємств, що виробляють сировину, необхідну для виплавки металу).
2. Невиконання договірних зобов'язань з іноземними державами на постачання металу, втрата експортних ринків, зменшення валютної виручки.
3. Зниження конкурентоспроможності української металургійної продукції на зарубіжних ринках у випадку продовження роботи металургійних підприємств за рахунок імпортного коксового вугілля (через її здорожчання).
4. Зменшення податкових надходжень до Державного бюджету.
5. Девальвація гривні.
6. Уповільнення зростання ВВП, економічний занепад у державі.
7. Зростання безробіття населення (закриття заводів викличе масове звільнення населення).
8. Погіршення якості послуг житлово-комунального господарства, зокрема через віялові відключення електроенергії.
9. Зростання недовіри населення до уряду держави.
10. Втрата Україною позицій на світовій арені.

Рекомендації щодо врегулювання ситуації

1. Визначитися зі стратегічним вектором розвитку України як єдиної цілісної держави.
2. Стимулювати перехід на альтернативні джерела енергії.
3. До врегулювання ситуації та відновлення соціально-економічних зв'язків виконувати чинні нормативно-правові акти, зокрема Постанову КМУ від 16 грудня 2015 року № 1035.